

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potenciala za trajnostni razvoj v okviru EU.

Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi Integral Green Slovenia (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

PETI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 29. nadaljevanje

15. 3. 2018

29. Ekološko kmetijstvo je tudi razvojna priložnost

Med področji z izjemnim, v veliki meri še neizkoriščenim potencialom za integralni zeleni razvoj – torej trajnostni s poudarjenimi vrednotami in naslonitvijo na kulturno dediščino - je v Sloveniji nedvomno ekološka pridelava in predelava hrane. Kot je v prejšnjem prispevku že prikazala prof. Martina Bavec, nam ta dejavnost po eni strani zagotavlja višjo kakovost hrane, boljše zdravje ljudi, ohranjeno naravno in zdravo bivalno okolje z ohranjenimi naravnimi viri, manjše podnebne spremembe, delovna mesta – več in tudi bolj kakovostna, z višjim prihodkom. Po drugi strani pa se, kot bomo izvedeli danes, tudi trg za te pridelke in izdelke (povpraševanje po njih) hitro povečuje. Zaradi vsega tega si ekološko kmetijstvo zasluži, da se mu še enkrat posvetimo.

Pa še nekaj naj pojasnimo. V Integralni seriji predstavljamo predloge za trajnostni razvoj Slovenije na strokovno poljuden način za čim širši krog bralcev, sedanjih in bodočih socialnih inovatorjev. Te predloge večkrat izražajo ugledni, na različnih področjih uspešni Slovenci. Zaradi bolj poljudnega stila pisanja in

poudarka na vsebinskih sporočilih navajamo le nekatere od številnih dosežkov, nazivov, funkcij (sedanjih in preteklih), nagrad in priznanj naših avtorjev. Običajno omenimo najvišji in tudi krajši naziv v področju, na katerem posameznik deluje. Profesorja Jože Osterc in Martina Bavec imata na primer naziv rednega profesorja in doktorat znanosti (torej oba red. prof. dr.). Pri strokovnjakih, ki ne delujemo v akademskem svetu, pa je zapisano, če ima magisterij ali doktorat.

Sedaj predajamo besedo spet prof. Bavčevi, nato pa si bomo jutri ogledali še več praktičnih primerov »južne« sfare integralne zelene ekonomije in družbe.

Dr. Darja Piciga

Varna, kakovostna, sledljiva, lokalna in zdrava hrana postaja vse bolj pomembna. Te spremembe so povzročili tudi številni prehranski škandali, ki so po eni strani posledica industrializacije v kmetijstvu, zavajanja glede sledljivosti porekla pridelave in predelave, dolgih transportnih poti, globalne konkurence, prekomerne izrabe naravnih virov, onesnaženja okolja in podnebnih sprememb. Po drugi strani pa je vplival sodoben način življenja (površna izbira in priprava hrane) in nakup živil pretežno preko posrednikov (trgovskih verig) ter odmik od pridelovalcev na drugi strani.

Raziskava Evropske komisije iz leta 2012 je pokazala, da je med slovenskimi potrošniki kakovost prehranskih izdelkov pri nakupovanju hrane po pomembnosti na prvem mestu – kot pomembno jo vrednoti 96 % vprašanih. Kakovost je postavljena celo pred ceno, ki jo kot pomembno pri nakupu vrednoti 91 % vprašanih. Poreklo pridelave pa je zelo pomembno za kar 81% potrošnikov, kar Slovence uvršča na tretje mesto v EU 27 (Special Eurobarometer 2012). Raziskava Trženjski monitor, izvedena marca 2014, je pokazala, da po slovenskih proizvodih raje poseže 31% vprašanih, čeprav so le-ti dražji. Poreklo je še zlasti pomembno pri mesu in mesnih proizvodih (za 69% potrošnikov), mleku in mlečnim proizvodih (56%) ter pri svežem sadju in zelenjavi (48%).

Sliki: ekološka reja – višja kakovost mesa (levo), konvencionalna reja (desno)

Kar 23% slovenskih potrošnikov zadnje čase vse pogosteje ob nakupu poseže po živilih z ekološko označbo. V drugih evropskih državah pa so ti deleži še višji. Odražajo se tudi v hitri rasti ekološkega kmetijstva; ta dejavnost je rasla tudi v času gospodarske in finančne krize. V Evropi so se površine z ekološko pridelavo med leti 1999 in 2012 povečale s 3,7 milijonov ha na 11,2 milijona ha in globalno na celotnem svetu v istem obdobju z 11 milijonov ha na 37 milijonov ha kar je v enem in drugem primeru za približno 3x. Pozitivne trende v razvoju ekološkega kmetijstva in večanju trga napovedujejo tudi v Nemčiji, kjer med 2014-2019 napovedujejo 9% letno rast v vrednosti. Nemčija je velik uvoznik ekoloških živil in hkrati povečuje tudi lastno pridelavo. Do leta 2019 bodo prevladujoč delež v rasti imela predpakirana živila ter sadje in zelenjava. Z večanjem zavedanja o problematičnosti konvencionalne prehranske verige je pričakovana tudi rast potrošnje pri ekološkem mesu, jajcih ter tudi žitih in mlevskih izdelkih. Sprejemljivost ekoloških živil med mlajšo populacijo pod 30 let raste na letnem nivoju 12%.

V sosednji Avstriji pa je bilo že leta 2010 ekoloških skoraj 20% vseh kmetijskih površin in 16,2% vseh avstrijskih kmetij je bilo ekoloških (Klingbacher 2011). Tako je Avstrija med vodilnimi evropskimi državami na tem področju z zelo podobnimi agroekološkimi pogoji kot so pri nas (velik delež travinja, veliko območij z omejenimi dejavniki in zavarovanih območij) in tudi podobnim kulturnim ozadjem na podeželju. V Sloveniji pa je bilo v letu 2016 v ekološko kmetijstvo vključenih 5 % od vseh, z 10 % od vseh kmetijskih obdelovalnih površin.

Certificirano ekološko kmetijstvo obsega le manjši delež kmetijskih obdelovalnih površin (v Sloveniji okoli 9%), je pa tako v Sloveniji kot tudi v svetu veliko površin, kjer se nedovoljena sredstva ne uporabljajo, površine in pridelki pa niso certificirani. Kljub vtisu, da so za globalno prehransko varnost najpomembnejše velike kmetije in multinacionalna prehranska podjetja, pa se po podatkih FAO (Organizacije za prehrano in kmetijstvo v okviru OZN) preko 80% hrane dejansko pridelava na majhnih kmetijah.¹

»Kako pa bomo lahko prehranili čedalje več milijard svetovnega prebivalstva, če ne bomo uporabljali najbolj intenzivnih metod, gnojil, pesticidov...?« se marsikdo sprašuje. Lakota v svetu je pogost argument za ohranitev in nadaljnje širjenje intenzivnega kmetijstva - kljub temu, da so številne študije, objavljene v znanstvenih revijah, dokazale ravno nasprotno. Tudi v organizacije FAO so leta 2007 predstavili možnosti ekološkega kmetijstva kot koncept globalne prehranske varnosti tudi za povečano populacijo na planetu². Namreč danes globalna pridelava hrane zadošča za prehransko varnost vseh prebivalcev in kljub temu je skoraj milijarda ljudi na svetu lačna! Tudi morebitno zmanjšanje pridelka v ekološki pridelavi v primerjavi s konvencionalno kot argument proti širjenju ekološke pridelave že dolgo več ne zdrži. V zahodnem svetu je sicer ocenjeno zmanjšanje na 5 do 15%, kar pa več kot odtehtajo drugi pozitivni prispevki ekološkega kmetijstva (npr. povečanje biotske raznovrstnosti, spodnji sliki). V podsaharski Afriki pa bi po ocenah FAO preusmeritev v ekološko kmetijstvo povečala pridelke za 2,13-krat.

Sliki: Vodni biotop in cvetoči rob njive povečajo biotsko raznolikost

¹ <http://www.fao.org/3/a-i4040e.pdf>

² več na: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/meeting/012/J9918E.pdf>.

Sliki: Ogrožena travniška orhideja in pestrost travnika na ekološki kmetiji

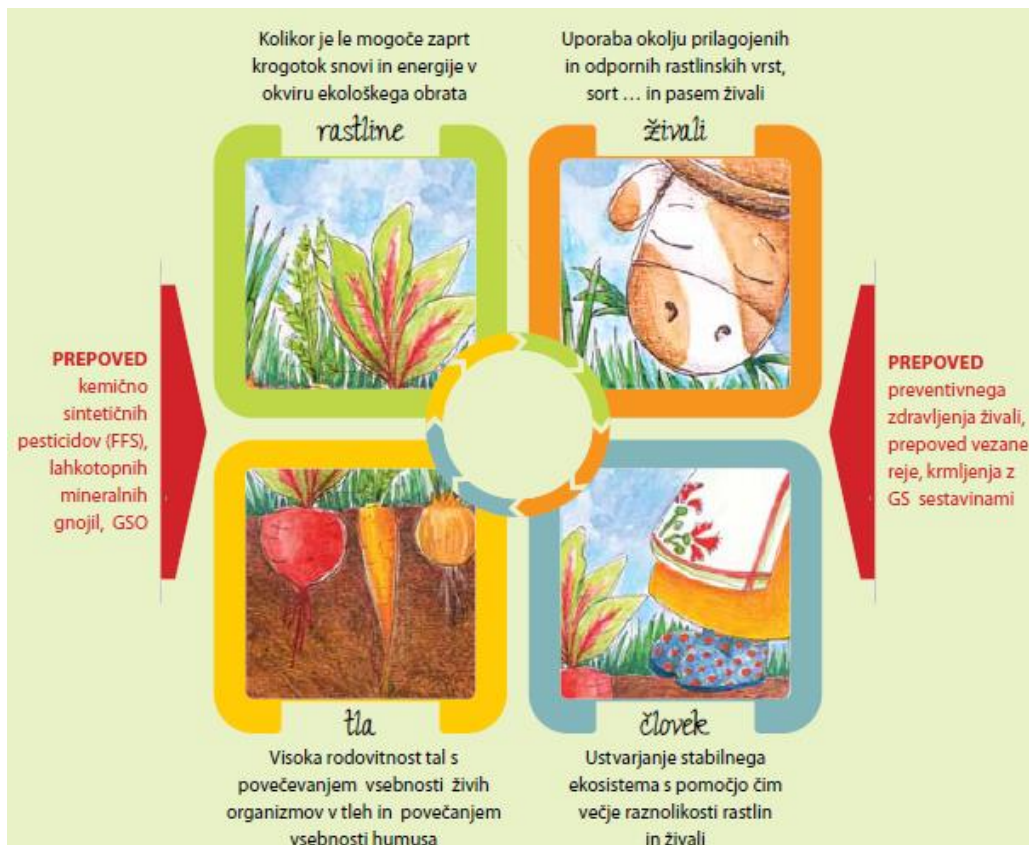
V prejšnjem prispevku sem že opozorila, da ima Slovenija zaradi svojih naravnih danosti dobre pogoje razvoj ekološkega kmetijstva. Brez dvoma pa imamo zaradi teh danosti (velik delež travinja, območja z omejenimi dejavniki, preprečevanje zaraščanja, različna zavarovana območja vključno z vodovarstvenimi,...) še posebej ugodne priložnosti za razvoj ekološke mlečne prireje, ki bo temeljila na kakovostnem travinju. Tu so možne izboljšave tudi v okviru dovoljenih tehnologij v ekološkem kmetijstvu, prireja mleka na pašnikih je tudi cenovno sprejemljivejša v primerjavi z drugimi načini prireje.

Povsem neizkoriščena pa je še povezava med ekološkim kmetijstvom, ekološko hrano in turizmom, saj večina zahodnoevropskih gostov zlasti ob prihodu v slovenska zdravilišča pričakuje tudi ekološka živila, ki jih redno kupuje in ima na razpolago doma. Pri nas pa so v gastronomiji prej posebnost in ne ena izmed možnosti izbire.

Naj zaključim z ugotovitvijo, da je ekološko kmetijstvo dolgoročno najbolj trajnostni način kmetijske pridelave, ki temelji na kroženju snovi in energije ter njihovemu ravnovesju v zaključenem krogotoku v okviru kmetijskega gospodarstva. Ob tem je čim bolj neodvisno od dokupov tako repromaterialov kot tudi drugih vnosov. Če je le mogoče, naj bo ekološka pridelava tudi energetska čim bolj neodvisna in naj v čim večji meri temelji tudi na obnovljivih virih – zlasti iz lastnega gospodarstva (bioplin, lesni plin, biogoriva,...). Skrbno ravnanje z živalskimi izločki in vsemi rastlinskimi odpadki (najbolj primerno je njihovo kompostiranje) lahko pomembno prispeva pozitivni bilanci hranil. V optimalnem primeru je to lahko popolni primer t.i. »krožnega gospodarstva«³ (spodnja shema), kjer so osnovni temelj vsega zdrava rodovitna tla. Taka tla omogočijo razvoj zdravih rastlin, le-te pa v svoj prehranski krog⁴ zaužije človek, ki je z izborom ekološko pridelanih živil naredil pomemben korak tudi za svoje zdravje.

³ »Koncept »krožnega gospodarstva«, v katerem se nič ne zavrže, je ključnega pomena pri prizadevanju za povečanje učinkovitosti rabe virov. Preprečevanje nastajanja ter priprava za ponovno uporabo in recikliranje odpadkov omogočajo družbi pridobivanje snovi oziroma materialov iz obstoječih, že proizvedenih virov. Pri tem se zmanjšujejo potrebe po naravnih virih, posledično se s tem zmanjšujejo raba energije in negativni vplivi na okolje. Spremembe pa so potrebne tudi v širši proizvodni verigi: od zasnove in izdelave izdelkov ter tudi pri razvoju novih poslovnih praks in modelov, ki dajejo prednost uporabi in ne lastništvu. Trajnostni premiki lahko slonijo na tradiciji dobrih praks za upravljanje z naravnimi viri, kot sta gozdarstvo in vodna politika, ter na znanju in dobrih praksah podjetij. Vodilo pa so lahko tudi koristi od ustvarjanja zelenih delovnih mest.« ([osnutek Nacionalnega programa varstva okolja](#), oktober 2017, str. 44).

⁴ kot živila rastlinskega porekla neposredno ali posredno preko živil živalskega porekla iz zdravih živali in njim prilagojene reje.

Slika: Ekološko kmetijstvo je primer krožnega gospodarstva⁵

Prof. Martina Bavec

⁵ Vir: Robačar, M. et al., Koraki do zaupanja vredne (certificirane) ponudbe ekološke hrane v gastronomiji, UM FKBV, 2018.